

číslo 62.

ročník IV.

KAFKOVA PREMIÉRA V ČS. TELEVIZI

S pochopitelným zpožděním uvedla ČTV ve středu 19. srpna v pozdních nočních hodinách filmový přepis jednoho ze stěžejních děl Franze Kafky - Das Schloss - tedy Zámek. Šlo o německý film z roku 1968 a je na škodu, že není dostupný přehled o dalších filmových zpracováních Zámku /byly-li nějaké/ kvůli možnosti srovnání, do jaké míry se autorům podařilo transponovat Kafkovo vidění světa na filmové plátno. Není totiž dle mého názoru jednoduché obsáhnout Kafkovo dílo touto formou. Jako odpověď na tuto nepřímou otázku se nabízí hned dva důvody, které rozeberu podrobněji.

F. Kafka svůj román nedokončil, tudíž zůstalo na autorech filmu uzavřít příběh uvěřitelným "rozuzlením", což přináší problémy, jelikož není zřejmé, zdali samotný autor měl ujasněnou koncepci ohledně osudu hlavního protagonisty, geometra K.

Zámek, který se stal symbolem depersonifikované moci, tedy moci zbavené všech lidských faktorů, představuje jakousi limitu, k níž se asymptoticky blíží představení nejrozličnějších úřadů i samotné posty, s nimiž jsou tito lidé zaměnitelní. Čím výše se postupuje, tím více se úředníci transformují v tlumočníky cizích názorů, formulek, jejichž obsah logickými cestami ústí v obhlubně nesmyslnosti. Popsat jádro Zámku, což souzní s rozmotáním zápletky kolem geometra K., by znamenalo totéž, jako zkoumat lidské tělo a dosáhnout místa, v němž sídlí vědomí. Můžeme říct, že vědomí se nachází přece v mozku, ale kde v mozku, v jediné buňce? Anatomicky nelze tuto otázku zodpovědět, stejně jako není možné prakticky vymezit centrum moci. Tvůrci filmové adaptace sáhli k jedné z nejpochopitelnějších verzí, k níž by zřejmě dospěl po dalších sériích hledání vztahů a nitek vedoucích k lidem ze Zámku i Franz Kafka.

Poněkud odlišná alternativa směřuje k duševní smrti hlavního hrdiny a to přes nepozorované jemné nadsázky jednotlivých situací, až divák pochopí, že "hrdinovi je dovoleno vše", že může jít za hranice racionality tak daleko, jak se mu zlíbí. Kafka byl přitom mistrem iluzorních zápletek - na první pohled nevykazujících nic, co by se přičilo zažité realitě. V prvním románu Amerika se takto Karel Rossmann chopí skvělé pracovní příležitosti i když skutečná náplň práce je od počátku zamlžena a koneckonců časem přestává být podstatná. Čtenáři jsou nabízeny preludové motivy andělů pracujících pro Oklahomské divadlo v přírodě - detaily jsou vydávány za ústřední linky, proces ~~xx~~ postupně nabývá na intenzitě, až se na konec Rossmann vzbudí a vrací se tak do výchozího bodu /před získáním zaměstnání/.

S paralelami uvedeného přístupu se setkáváme rovněž v italském filmu Přízrak lásky nebo i v románu J. Hellera: Good As Gold. Ve filmu Přízrak lásky je "kafkovská" proměna rozumného jedince na šílence postavena na zálibě diváka v tajemstvích a záhadách. Od začátku něco nesouhlasí - setkání muže /M. Mastroianni/ se ženou /R. Schneiderová/, která by měla být dávno mrtvá, spatření háhrobku s datem její smrti, následné posezení s toutéž ženou v kavárně apod. Tyto nesrovnalosti namísto toho, aby spěly k logickému objasnění se vůbec neřeší, ba naopak se k nim přidávají další a další nevysvětlitelné události. J. Heller popisuje předkolaptické chvíle B. Gol-

da v útržkovité formě, v níž se chaoticky prolínají postavy a místa dějů, přičemž rytmus nabírá obrátky a vykazuje jisté nepravděpodobné nebo naprosto vyloučené pravidelnosti.

V Zámku ovšem K. již existuje v realitě inklinující k nenormálnosti, k níž se jeho okolí pod vlivem neviditelné síly upsalo a z tohoto pohledu by postupný zvrat v K-ově myšlení mohl nabýt významu splnutí s obyvateli vesnice. K. se o to vlastně mechanicky pokoušel snažice se však přizpůsobit okolí sobě. Šílenství K. by pak obsahovalo dominantní prvek a to ztrátu vůle dostat se na Zámek nebo k lidem ze Zámku.

Druhý důvod složitosti filmového ztvárnění spočívá v silně omezeném časovém rozsahu filmu a z toho plynoucích nevyhnutelných škrtů, jež se v tak kompaktní práci musí zákonitě negativně odrazit. Jednalo se prakticky pouze o zvolení nejmenšího zla - to značí vyhmátnout jednotící dějové linky a zvýraznit je na úkor těch "méně významných". Provázanost románové podoby odsuzuje filmový záznam k zploštění, z něhož v rozmezí osmdesáti minut nelze vybřednout. Navzdory těmto objektivním mínusům mám dojem, že tvůrčímu kolektivu se podařilo vdechnout dílu mnoho z Kafkova nazírání světa přesahujícího rámec Zámku. Hlavní těžiště zděrného zachycení atmosféry knižní podoby však neleží ve zhuštění děje/ což by vzhledem k nutnosti rozehrát prostředí a propojit je s okamžitými reakcemi postav bylo riskantní a patrně zmatečné/ nýbrž v protikladném zesílení motivů výrazně posouvajících a upřesňujících děj. K nim náleží především scéna u starosty s vyhledáváním dokumentu v předem rozhodnuté záležitosti, tedy fakticky bezcenného. Zde se ilustrativně kloubí úporná snaha o udělení řádu věcem bez ohledu na jejich smysl nebo změnu jejich smyslu v čase s totální rezignací na tento řád plynoucí z vnitřní nezakotvitelnosti řádu - z nemožnosti dokázat právo tohoto řádu na existenci. Jakoby se všechna pro a proti vzájemně popírala a okamžitá situace nebyla ani tak výsledkem úmyslu, jako spíše rozpoložení nebo vrtochu jednajících osoby.

Další vhodně zvolenou a myšlenkově obsáhlou linkou byl vztah K. a Frídy, kde se vyhrcoují dva naprosto konfliktní fenomény a to vypočítavý cit Frídy zdeformovaný mocí na pouhou reprodukční funkci/založení rodiny, hmotné zajištění, úcta k vrchnosti, strach z vybočení z řady/ a na druhé straně čistým citem K./ nepodřízenost lásky moci/. Konflikt dvou pohledů na lásku představuje velmi silný moment ve střetu dvou světů -K. a vesnice.

Poslední pasáž, která udělila filmu unifikovaný rozměr, je marný pokus K. o setkání s Erlangerem, který sjednocuje veškeré dosavadní úsilí K., jeho drobné výhry a prohry, jeho ztráty, děsivým stínem absurdity. Tragikomická postava tlustého úředníka domnívájíciho se, že papouškováním frází K-ovi slouží, značí vlastně substituci za Erlangera, u něhož se dalo, jak se K. domníval domoci nějakého pokroku v jednání se Zámkem. Vším prostupující monotónní mlyněk úředníkově hlasu není ničím, než umíráčkem pro K., což působí poněkud uspěchaně-divák není o nutnosti K-ova konce s dostatek přesvědčen. Tímto konstatováním se ale opět vracíme k předeslanému: součet problémů rezultujících z obou zmínovaných zdrojů činí ze závěru filmu nejslabší článek v jinak schopně dějově vystavěném příběhu. Nedovedu si ovšem představit dokonalejší filmovou adaptaci.

K internímu napětí filmového Zámku přispěla pečlivá volba typů osob obsazených i do těch "podružnějších" rolí. Tváře přímo asociují s Kafkovými skicami uváděnými v některých vydáních knihy. Z obličejů hlavních představitelů se dá vyčíst jejich charakter: učitelova nevrostlost, nerozhodnost, nedůtklivost i roztržitost - stačí

detaillnější záběr a je zřejmé, že dotyčný slouží jako nositel určitých vlastností, aniž by je dokázal nějak korigovat, aniž by prodělávaly vývoj. Z tváří K-ových pomocníků naproti tomu hledí na prostá absence jakékoli lidské osobitosti, nevykazují žádný rys, jenž dává lidskému jedinci statut neopakovatelnosti a jedinečnosti. Jenom tupá nezodpovědná radost v případě blahobytu a smutek v případě nouze. Ztrátu identity samozřejmě posiluje jejich vzájemná podoba.

K. naopak typově etabloje příchod jiného světa-duch vnucené vzpoury, vytrvalost, ale i unavenost, sklíčenost a sobeckost odvozující se od samoty ve svém zápase. Přitom K.ova revolta /ve filmovém ztvárnění přísně podřízena předloze/ se neprojevuje provoláním hesel, podněcováním povstání ba ani spřádáním intrik -dá se tvrdit, že jeho existence a vzpoura jsou totožné- pobuřuje už jenom tím, že žije, že má odlišné cíle, což film ke svému prospěchu podtrhuje. Zásadní rozdíl v povaze a s ní spojené K.ově výrazové škále pramení z K-ovy adaptability na různé situace, jejíž kořeny tkví v jednotě myšlení a jednání- tzn. jediná osoba myslí a na základě rozhodnutí i jedná- u všech ostatních postav přebírá úlohu vyhodnotitele dané situace ona odlidštěná moc, degradující lidi na pouhé vykonavatele rozkazů a nepřipouštějící jejich samostatné úsudky. Paradox: moc brání "schizofrennímu rozpoložení"-já, jedinec jsem současně posuzovatel, vyhodnocovatel a jednatel. V duchu výše uvedených úvah jsou pak herecké role fyzicky polarizovány-tedy K. na jedné straně a ostatní aktéři na druhé.

Interiéry pokojů, ať už hostince, úřadu nebo školy, reflektují nekonečný boj pořádku s anarchií, přičemž na první pohled převažující neuspořádanost jakoby za sebou ukrývala obrovské úsilí vynaložené na změnu tohoto stavu. Ponurá zimní příroda koresponduje těsně s uvedenou skutečností - mechanice zchátralých domků pod šedým nebem a nad vším vévodící a zdánlivě vše obklopující majestát Zámku - extrakt čisté moci a řádu, současně i nedosažitelnosti, předhozený poddaným aby dráždil, burcoval a nakonec otupil, zneaktivěl a vrostl do podvědomí jako mýtus.

Filmovým tvůrcům se tedy podařilo zhostit se úspěšně nebezpečných úskalí, jimiž Kafkův román překypuje a na malé časové ploše tlumočili základní myšlenkové pochody s emotivním důrazem. Soustředili všechny možnosti, jež sebou přináší filmová tvorba do jediného ohniska: nahradili chybějící dějové pasáže atmosférou odcizení lidského jedince uprostřed světa. Touto atmosférou pak spoutali nosné dějové konstrukce, o nichž již byla řeč, v působivý dramatický útvar.

Případá mi šťastnou okolností, že tento film natočili právě Němci- dost se mi přičí představa, jak by se se Zámek vypořádali Američané /snad i oni Zámek natočili- nevím/, ale nechce se mi věřit, že by se do filmu neprodralo něco z negativních stránek americké povahy -tj. záliba v humbuku, obdiv k síle, laciné zápletky na pozadí honosného aranžmá a v neposlední řadě i snaha vtisknout každému filmu pečeť amerikanismu. Koneckonců mám za to, že Zámek byl, je a bude pro americké filmové producenty neatraktivním soustem- zvláště nyní v dobách Terminátorů, Vetřelců, Ewingů a dalších příšer, což je určitě dobře.

Strana rana (vulnus sklopetarium)

Většina lidí doposud přistupovala ke střelbě zbraní do jiné osoby příliš emotivně. Často jsme mohli být svědky neopodstatněného plýtvání náboji při vyprázdňování celého zásobníku do cílové osoby, taktéž samopal, kulomet a granát konají svou práci s velikou strátou materiálu. Ten je pořád dražší a dražší, se zvyšující se intenzitou bojů na různých nacionálních frontách ho ubývá, a taktéž času je pořád méně a méně. Tento článek si proto klade za cíl, aby čtenáři mohli plně využít možností střelného zranění, co se týče intenzity, umístění a druhu střelné rány.

U střelné rány rozpoznáváme vstřel (místo vstupu), střelný kanál a výstřel (místo vystupu, které u zástřelu chybí - projektil zůstává uvnitř tkáně).

Hladké projektily s ocelovým pláštěm většiny běžných ručních zbraní působí malé poškození cílové osoby, na rozdíl od na venek efektivního účinku deformovaných projektilů nebo střepin granátů, které v těle bloudí a tlačí před sebou kusy masa a kostí. Podobného účinku můžeme dosáhnout pěkně i s běžně dostupnou pistolí, jestliže zasáhne žebro. Kus kosti je tlačěn před kulkou a dokonale nahradí deformovaný projektil.

Při průchodu střely tkání projektil předává část své kinetické energie okolí, odtlačuje ho od sebe, čímž vzniká dočasný střelný kanál (několikanásobně širší než projektil), který 3 až 4x pulzuje. Po chvíli se ustálí na šířce užší než projektil - primární střelný kanál. Při pulzaci jsou poškozeny okolní tkáně, např. nárazem svalů na kost může být tato několikanásobně zlomena. Úmrtím okolní postižené tkáně vzniká sekundární střelný kanál.

Značné zohavení nebo zábranu identifikace můžeme dosáhnout u střel s velkou rychlostí nebo při přiložení hlavně k tělu. Do podkoží vnikají plyny z hlavně a způsobují rozsáhlé radiální trhliny tkáně.

Pocit jistoty naplňuje zásah dutých orgánů, jako lebka, srdce, močový měchýř a některé větší duté cévy, při němž dojde v dané dutině k velkému zvýšení tlaku, jenž má explozivní účinky. Střelné zranění však může způsobit smrt i tehdy, není-li zasažen

žádný životně důležitý orgán, (např. průstřel rukou) je-li rychlost projektilu větší než 800 m/s. Smrt je způsobena náhlým šokovým podrážděním nervového systému.

Na závěr stručné shrnutí:

- chceme-li osobu zohavit, volíme ránu s přiloženou hlavní do hlavy, nejlépe za uchem nebo zespodu brady

- stačí-li pouhé zabití, můžeme volit a) zbraň s velkou rychlostí

b) zásah dutého orgánu - srdce, lebka, měchýř

atd.

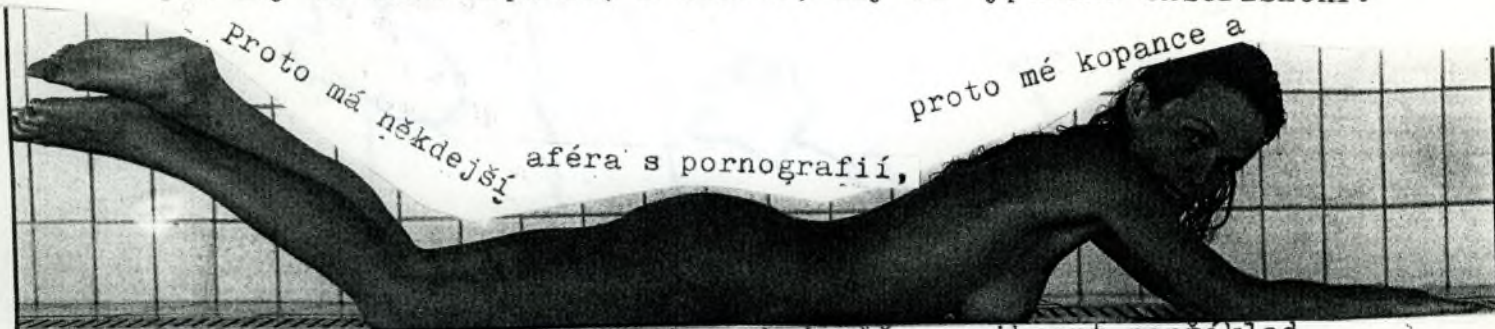
c) plíce - nutno zasáhnout žebro

Good luck !!!

PÁR SMÍŘLIVÝCH S L O V

Vyznání - Jsem rád, že ID je, nežmřel bych, kdyby zemřela. Ale vadí mi její občas kašovitý proud. A proč nepustit štičku urážek, aby rozčeřila hladinu? Ačkoliv jsem byl/kunsthistorici ví/ u zrodu několika časopisů, nikdy jsem se nestal novinářem. Nemám ten talent prostituce jako Hrst, ani fobii J.M.C, aby bylo vše vysvětleno. Taký nejsem ve vleku svých vědeckých vášní a časopisecky nepopularizuji místopis jako K.K. Spíše mě zarazí, když v několika číslech za sebou, objeví se články z paty vytažené, jen aby se něco napsalo, a hlavně, aby to vypadalo ČASOPISECKY.

Nemyslím, že bysme se měli brisčně hádat a prdět filipiky.

Ale proč nepsat vědecké studie o světelných broučcích,
adresář homelessáků, rozhovor s Kosím bratrem, historii spodniček
na Slovácku

M o t á k

A PROČ SE
KOUPEŠ V NOVÉM
JARU, MAMI?

PROTOŽE KRÁSNĚ
PĚNÍ A JE PŘÍJEMNÝ
NA RUCE A VŠECHNO
JE PO NĚM,
DOKONALE ČISTĚ
PODÍVEJ!

STALO SE PŘED PĚTI STY LETY

Kryštof stál opřený o stěžeň a přimhouřenýma očima se pokoušel proniknout cáry mlhy válejícími se nad pulsující hladinou moře. Odněkud z dálky se nesl slabý křik racků, který svědčil o blízkosti země. Mezi mezerami v mlze si vykreslil baňaté věže, hlučná trhoviště a nepřeberné poklady Orientu. Poryv větru mu přinesl pod nos vůni koření.

"Krucináli!" podíval se vzhůru, "jako, že hlídka doposud neohlásila, že vidí zemi! Usnuli snad? Nebo se opili a kašlou na plnění povinností!" Tisíc livrejů slíbil plavčíkovi, který první spatří zemi, "Zdá se mu snad tato suma nízká!?"

A tu na vrcholu jednoho obzvláště pronikavého skřeku racka se roztrhla bělostná opona oparu a on ji užířel. Vytouženou Zemí, cíl cílů, tečku za bezpočtem probdělých nocí a neustálým vysilujícím zápasem o zdánlivé maličkosti. Dvě tmavé homole se střídavě objevovaly a znovu nořily do mléčné mlhy. Indie! Obeplul svět, mapy nelhaly! Je prvním ze všech lidí a bude záležet jedině na něm, co ze svého prvenství dokáže vytěžit. Hlavně nepolevit, jít stále tvrdě za svým a přitom neupadnout v nemilost u dvora. Nyní má pod sebou pevnou půdu, přestože Santa Maria se kolébá, teď je na koni, i když stále postává na palubě. Spokojeně se pousmál nad těmito protiklady a vyhrnul si vysoký límec proti nárazům vzdušných vírů. Z ocelového oceánu sálal chlad - mohlo jít tak na pátou hodinu ranní - díky nevlídnému počasí se den rodil dlouho a stejnou dobu mizelo denní světlo v husté noční tmě. Čas tím pozbýval smyslu - nevzešlo z něj jítro ani poledne, jen neustálý soumrak a neustálé rozednávání.

Vedle něj hleděl zamyšleně na mořskou pláň starý Gonzáles, námořník, který prodělal snad všechna dobrodružství, jež moře nabízí odvážným. Plavil se s piráty, byl ponechán samotný na ostrůvku kdesi uprostřed Středomoří. Přátelil se s divochy, dostal se hluboko do nitra afrického kontinentu a dvakrát ho dokonce prodali Arabové do otroctví. A teď spolu s Kryštofem prožívali dobrodružství největší - na konci dlouhé, strastiplné pouti završené velkolepým vítězstvím.

"Vidíš?" přejížděl Kryštof ukazovátkem profil vzdáleného pobřeží.

"Ano. Nemůže to být halucinace," souhlasil stařec. "Oči mi si ce neslouží, na levé oko skoro nevidím, ale jakmile jde o zemi zdá se, že se můj zrak zesteronásobil."

"Konec, příteli. Konec všeho trápení," řekl Kryštof s úlevou.

"Nebo počátek dalšího," prorokoval společník skepticky. Oba muži si podali ruce, jakoby tajemství objevu pevniny mělo zůstat navždy mezi nimi. Kryštof opět vzhlédl s despektem nahoru za sebe.

"Kdo má dnes službu ve strážním koši?" zeptal se Gonzálese.

"Nevím," odvětil námořník, "ale u všech vorvanů a mořských oblud co jich Neptun hostí, vsadil bych krk, že nějaký slepec!"

"Mohli si vydělat, hlupák," řekl Kryštof, "ta Indie by se mu po čertech vyplatila!"

"Indie?" pochyboval starý, "podle tvaru hor a délky plavby soudím, že před námi je ostrov Zipango." Kryštof chtěl vznést nějaký protiargument, když tu se shora ozvalo táhlé: "Země! Země na obzoru! Slyšíte?!"

Gonzáles se opovržlivě rozchechtal, Kryštof si odplivl do vody a poznamenal pro sebe na adresu plavčíka: "No to jsi teda objevil Ameriku, kokote!"

ILEGÁLNÍ DEMOKRACIE PŘEDSTAVUJE

Před padesáti lety, na počátku února 1942, zemřel ve vězeňské nemocnici v Novosibirsku vězeň Daniil Ivanovič Juvačev, ruský básník a spisovatel. U čtenářů a v literárních kruzích byl znám pod pseudonymem Daniil Chajms. Nebylo to jeho jediné literární jméno. Používal i jména Šardem, Danden, Chorms či Chorms.

Narodil se 30.12.1905 v Petrohradě v rodině spisovatele Ivana Pavloviče Juvačeva, který publikoval pod pseudonymem I.P.Miroljubov. Daniil Charms se v sovětské literatuře projevil především jako autor poezie pro děti. V letech 1928-1931 vydal více než deset dětských knih. Jeho tvorba pro dospělé byla však za jeho života, ale i později, jen těžko uveřejnitelná. V centru jeho pozornosti totiž stály zdánlivě absurdní situace všedního dne, v jeho zpracování často přecházející až do karikatury společnosti. Sám v roce 1937 napsal: "Zajímá mě pouze nesmysl, pouze to, co nemá žádný praktický význam. Život mě zajímá jen ve svých nesmyslných projevech." Podobný názor s ním sdíleli i jeho přátelé z literárního spolku OBERIU /Společnost reálného umění/, u jehož zrodu v roce 1926 Charms stál. Poprvé byl zatčen v roce 1931 a byl poslán do vyhnanství do Kurska. V roce 1932 se mohl vrátit do Leningradu, kde pokračoval ve své literární práci. Ze třicátých let pochází jeho sbírka krátkých próz Příběhy, ze které je vybrána i naše ukáзка. V roce 1939 pak píše své nejrozsáhlejší literární dílo, povídku Stařena. V dobách všeobecné nejistoty byla mu vlastní tvorba jedinou útěchou. Svě práce prý nikomu neukazoval a těšil se s nimi sám.

23.srpna 1941 byl opět zatčen. Za pět měsíců, 4.únore 1942, zemřel. Bylo mu 36 let.

Daniil Cherns: VYPADÁVAJÍCÍ STAŘENY

Nějaká stařena se z nadměrné zvědavosti vyklonila z okna, vypadla a potloukla se.

Z okna se vyklonila druhá stařena, začala se dívat dolů na tu potlučenou, ale z nadměrné zvědavosti se také příliš vyklonila, spadla a potloukla se.

Potom z okna vypadla třetí stařena, pak čtvrtá a pátá.

Když vypadla šestá stařena, přestalo mě to bavit a šel jsem na Malcevský trh, kde prý jednomu slepci čerovali pletenou šálu.

Denílíl Charms: Modrý SEŠIT N° 10

Byl jeden zrzavý člověk, který neměl oči ani uši. Neměl ani vlasy, takže zrzavý se mu říkalo jen ze zvyku.

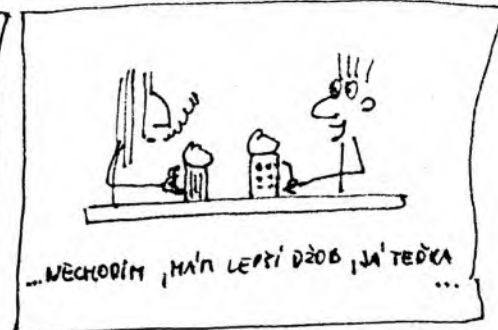
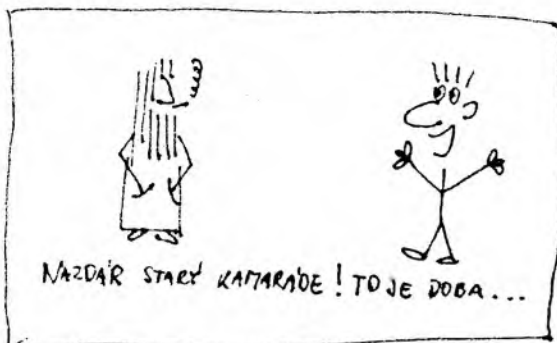
Mluvit nemohl, neboť neměl ústa. Nos také neměl.

Neměl ani ruce ani nohy. A břicho neměl a záda neměl a páteř neměl ani žádné vnitřnosti neměl. Nic neměl! Takže se neví, o kom je řeč.

Reději už o něm nebudeme dál mluvit.

SETKÁNÍ PO LETECH

příběh
storii
приключенья
© Mladě

TO NEVÍDÍ!
POVÍŠ MI TO
PŘÍŠTĚ...

KONEC
THE END
KONEC

